

Kronologisk beretning og rapport etter undersøkelser av vraket av undervannsbåten UREDD, P 41

Rev.A, 100500

1 UREDDs krigstjeneste

1.1 Overtagelse av UREDD

Med basis i den norsk/britiske militæravtalen av 28. mai 1941, fikk Den Kgl. norske marine 27. september 1941 tilbud om å bemanne en britisk undervannsbåt.

P-41 av U-klassen ble valgt. Båten var under ferdigstilling ved verftet Vickers Armstrong i Barrow i Furness, og i den norske flåtelisten ble båten gitt navnet UREDD. (H.NOR. M. SUBMARINE "UREDD")

(Mrk. Prefikset "KNM" ble ikke tatt i bruk av Marinen før i 1946.)

Den 7. desember 1941 heiste Løytnant Rolf Quernheim Røren sin norske kommandovimpel på UREDD under tilstedeværelse av Sjefen for Sjøforsvarets Overkommando (SOK), Kontreadmiral E. Corneliussen. De fleste av besetningen hadde sin bakgrunn fra undervannsbåten B-1, der Lt Røren hadde vært sjef i vel et år etter at han tok over etter Kaptein Melsom 17. november 1940.

1.2 Oppøving og operativ tjeneste

Hele besetningen gjennomgikk den daværende ubåtskole i Blyth i Humberland. I tillegg ble det gjennomført opplæring i unnslipning fra sunket UVB og øvelser i fri oppstigning ved HMS Dolphin i Gosport. Etter overtagelse ble det gjennomført en rekke sjøprøver, før UREDD med base om bord på moderskipet HMS FORTH i Clydeoveret gjennomførte en 6 ukers oppøving. Etter den perioden gikk UREDD til Scapa Flow, der den fungerte som målfartøy for overflatefartøyer i tre uker. Etter å ha sluttet seg til sitt egentlige forband, "the 9. Submarineflotilla" i Dundee, ble UREDD erklært krigsklar den 8. mars 1942. Samme dag seilte båten til Lerwick for å ta om bord forsyninger for det første krigstokt. På ferden fra Scapa Flow til Lerwick ble UREDD eskortert av den gamle jageren DRAUG.

1.2.1 Oversikt over patruljer/krigstokt

UREDD gjennomførte følgende patruljer/krigstokt til norskekysten:

1. 9. mars til 25. Mars 1942
  2. 25. april til 7. mai 1942
  3. 19. mai til 1. juni 1942
  4. 18. juli til 28. juli 1942
  5. 2. september til 24. september 1942
  6. 13. oktober til 28. oktober 1942
  7. 11. november til 29. november 1942 (Utenfor Bodø/Fugløy)
  8. 6. januar til 19. januar 1943
  9. 5. februar 1943, erklært "overdue and considered lost" 26. februar 1943.
- UREDD hadde da ikke svart på oppkalling fra Flag Officer Submarines, F.O.(S) den 23. februar.

1.3 Tapet av UREDD

Frem til tapet av UREDD, var hverken norske marinerepresentanter eller SOK tilstede ved planlegging av de spesial oppdrag båten ble sendt på.

Det siste oppdraget var et todelt spesialoppdrag. Under Operasjon "Seagull", skulle det landsettes en radiostasjon som skulle operere i Noviken området i Gildeskål samt at en egen sabotør gruppe fra Kompani Linge under ledelse av Per Getz skulle landsettes for å ta seg frem til Sulitjelma Gruver, der de skulle sprengte gruvenes kraftstasjon. Den andre delen av oppdraget, Operasjon "Upsilon II" gikk ut på å hente 2 norske "Secret Intelligence Service" (SIS) agenter og to franske marinegaster, som var blitt strandet etter et tidligere oppdrag med den franske Ubåten JUNON. En av disse agentene var Hugo Munthe-Kaas, og til å identifisere ham, var SIS agenten Paul Kristjern Nygaard hyret om bord på UREDD som maskinist.

I henhold til låneavtalen med britiske myndigheter, (Appendix II, Art., 1) skulle de norske marineenheter være knyttet til den Britiske Marine og være under operativ kontroll av britiske marine myndigheter. Det britiske Ubåtvåpens hovedkvarter i Northways i London var som regel stedet der Ubåtsjefene ble orientert, når de skulle ut på spesialoppdrag.

Under orienteringen om dette siste oppdraget, ble Lt Røren også gjort oppmerksom på de tyske erklærte minefeltene langs Nordlandskysten, inkludert Noviken området. Imidlertid sier Hemmelig signal (Most Secret) 1247A/26.feb. fra F.O.(S) at;

"Although this entailed penetration of the large German declared area quoted in Admiralty Message 653 WZ 1236 4th December 1942, mining between Fugloy and Gronna was considered to be most unlikely on account of the unevenness of the bottom."

Etter tapet av UREDD, krevde Adm.Corneliussen at for fremtidige spesialoperasjoner med norske fartøyer på norskekysten, skulle SOK konsulteres for approbasjon eller avvising av oppdraget.

Både den norske Forsvarssjefen, General Hansteen og admiralene Corneliussen og Danielsen kom til den slutning at flaket mellom Fugløy og Grønna har etter norske forhold jevne og rimelige dybder, slik at et minefelt i farvannet ansees som rimelig for å hindre undervannsbåtangrep på trafikken i Støtt-leia.

Under krigen, kom det aldri noen nærmere redegjørelse fra F.O.(S) eller 9. Ubåtflotilje om hva man mente hadde inntruffet under UREDDs siste oppdrag, og av hensyn til forholdet til britiske myndigheter, lot FO saken hvile i påvente av at en forklaring ville kunne finnes en gang i fremtiden.

2 UREDD og utviklingen etter krigen.

2.1 Minnebauta over de falne på UREDD

Den 3.mars 1950 ble en minnebauta over de falne om bord på UREDD avduket på Persaunet Leir i Trondheim. Minneplaten var finansiert med innsamlede midler fra tjenestegjørende i UVB våpenet. Granittsteinen var en gave fra Bergen Orlogsforening. De engelske mannskaper (Barker, Cond og Habgood) samt karene fra Kompani Linge (Getz, Gronng, Granlund, Hanssen, Skog og Eriksen) ble ikke tatt med på bautaen av ukjente årsaker. Nye plater med disse navnene ble montert på bautaen da UREDD ble erklært som krigsgrav i 1986. Imidlertid står SIS agenten Paul Kristjern Nygaard oppført sammen med de andre besetningsmedlemmene. For å kamuflere hans posisjon, gikk han inn i den regulære besetningen.

Bautaen har flyttet med UVB våpenet ved hver flytting, og står i dag plassert foran UVBI administrasjonsbygg på Haakonvern. Siden den ble avduket, har den blitt bekranset hvert år av UVBI/Marinen den 17. mai og til jul og av Bergen Orlogsforening den 7.juli.

2.2 Lokalisering av vraket av UREDD

Etter krigen, ble tapet av UREDD nevnt både i bokverk om Kompani Linge og Våre Falne, men ingen av disse kom inn på tapsårsak eller sted. Det var først da Orlogskaptein E.A. Steen utgav det offisielle bokverket "Norges Sjøkrig", bind IV i 1963 at den antatte mineleggingen ble omtalt. "Etter tysk oppgave ble om lag 200 miner lagt i det aktuelle farvannet på dybder mellom 30-40 fot i desember 1942. Tyskerne har aldri kunngjort at de har senket UREDD. Det må derfor ansees sikkert at undervannsbåten har falt som offer for en av disse minene omkring 10. februar 1943." Selv om Marinen etter hvert rådde over midler som eventuelt kunne bekrefte eller avkrefte O/K Steens påstand, ble ingen forsøk gjort for å finne vraket av UREDD.

Da UVB-våpenet skulle feire sitt 75-års jubileum i 1984 ble det etter forslag bestemt at våpenet selv skulle ta et initiativ for sine egne og se om ikke vraket av UREDD kunne finnes i jubileumsåret, slik at sted og tapsårsak kunne avklares en gang for alle. Derfor måtte først en oversikt over de omtalte minesperringer skaffes til veie. Dessverre tok dette alene lang tid og jubileet måtte avvikles uten at UREDD var gjenfunnet. Via SFK og Marinemuseet, forelå en detaljert beskrivelse av minefeltene fra en Dr Hermann Lorentz i Tyskland først i januar 1985. Minefeltene ble plottet ut i det aktuelle sjøkartet, og UVBI forela saken for KOMSJØNORD om det kunne la seg gjøre å deployere KNM Tana til et søk i området ved nærmeste anledning. Oppdraget ble umiddelbart akseptert, men på grunn av havari på kryptomotoren på KNM Tana på vårparten, kom fartøyet seg ikke nordover før sent på høsten. Den 5. november 1985 ble avsatt til søket. Ved 2. gangs løp over linjen til det tidligere nordlige feltet, ble et tydelig ekko oppfanget på sonaren. PAPen ble satt ut og kort tid etter var funnet av UREDD et faktum.

2.3 UREDD som krigsgrav

Det faktum av UVB-våpenet selv hadde tatt initiativet til å lokalisere vraket av UREDD var nærmest ukjent i resten av Marinen, så derfor ble funnet nærmest å betrakte som en sensasjon. Til media ble årsaken til at det hadde tatt så mange år før båten ble gjenfunnet gitt ved at man hadde fått en del nye opplysninger, og for så vidt var dette korrekt dersom man da tenker på beskrivelsene fra Dr. Lorentz.

Kun få dager etter, ble den videre håndtering av funnet fratatt UVBI og overtatt av SST, i hovedsak GIS og Velferdsinspektøren. GIS bestemte raskt og uten å rådføre seg med andre, at UREDD skulle erklæres og vigsles som krigsgrav. Det videre arbeidet ble innrettet deretter. Planen ble først å gjennomføre vigslingsseremonien på sjøen over vraket, med så mange pårørende som mulig til stede. Deretter skulle det settes opp et minnesmerke på land med navnene på alle de omkomne.

Vigslingsseremonien ble foretatt torsdag 13. mars 1986 fra helikopterdekket på K/V Nordkapp. Foruten 130 pårørende, deltok representanter fra KNM og Royal Navy. Undervannsbåten HMS Orpheus og tre av Kobben-kl dannet æresvakt og defilerte over tapsstedet under avslutningen av seremonien.

Derved ble UREDD også det første og eneste norske marinefartøy så langt, som er blitt vigslet som krigsgrav.

Litt over ett år senere, var minnesmerket ferdig. Det er plassert på en rasteplass ved Riksvei 17 i Gildeskål kommune, like ved stranden til Fugløyfjorden. Minnesmerket er satt sammen av flere steinsorter, i hovedsak granitt og Fauske-marmor. En forminsket kopi av bronseplaten fra minnesmerket på HOS er montert på hovedsteinen og i tillegg er det rundt sokkelen montert bronseplater med navn for hver av de 42 omkomne. På toppen av monumentet er det montert en sverdfisk svømmende på en bølge. Selve avdukingen ble foretatt av H.M.Kong Olav V torsdag 18. juni 1987. Til seremonien var invitert de falnes pårørende, krigsveteraner, representanter fra

FKN, FO, SST og UVB-våpenet samt den britiske Marineattaché og lokale øvrighetspersoner. Etter høytideligheten holdt Marinen middag for de inviterte gjester på Saltstraumen Turisthotell.

Selv om UVBI selv måtte stå for en god del av arbeidet med å skaffe oversikt over de falne, var det liten kontakt mellom SST og UVBI i arbeidet knyttet til vigslingsseremonien og etableringen av minnesmerket. Konsekvensen av dette er tydeligst når det gjelder selve minnesmerket med sverdfisken på toppen. I mangelen på kunnskap, trodde Velferdsinspektøren at dette var UVB-våpenets symbol. Kunstneren hadde opprinnelig laget et utkast med en delfin, men ble instruert av Velferdsinspektøren til å lage en sverdfisk.

(Helt fra Kom Reidar Sars på -50 tallet foreslo at UVB personell burde få sitt eget våpenmerke, UVB-emblemet, har dette vært utgitt for å være to stiliserte delfiner over en UVB. Emblemet til UVB-våpenets crester først benyttet på U-kl. KNM Utsira og senere på Kobben-kl og Ula-kl., var tegnet av daværende Lt T.Løvdal som da han fikk oppdraget, skulle tegne en delfin, men som med "den kunstneriske frihet" kom med et produkt som mer lignet på en sverdfisk. Det var denne som Velferdsinspektøren mistok for å være symbolet, men det er fremdeles Delfinen som er UVB-våpenets merke.)

Et annet forhold som ble oppdaget ved UVBI, var at minnebautaen på HOS manglet fortegnelse over de falne fra Kompani Linge samt de britiske besetningsmedlemmer. Dette ble rettet opp i 1986, ved at to nye bronseplater med de manglende navnene ble montert på hver side av bautaen.

2.4 Boken om UREDD

I samråd med UVBI, besluttet Offisersklubben PERISKOPET og U-båtklubben SNORKELEN i 1988 å gi ut en bok om UREDD til 80-års jubileet for Undervannsbåtvåpenet i 1989. Etter råd fra KK Prytz-Dahl ved SKSK ble pensjonert KK Jon Rustung Hegland kontaktet og spurt om han kunne være villig til å ta på seg oppdraget ifm skriving av boken. Det gjorde han mer enn gjerne, og forlaget Dreyer tok på seg å utgi boken. Finansiering av trykking ble ordnet i hovedsak ved midler fra Mjøllem & Karlsen A/S og med noe støtte fra Periskopet og Snorkelen.

Dokumentasjon ble samlet inn fra tidligere besetningsmedlemmer, Marinemuseet og MOD, Historical Branch i London. Sistnevnte var meget imøtekommande, og skaffet tilveie kopier av alle UREDDs patrulje oppdrag (med ett unntak, det alle siste oppdraget manglet) med tilhørende krigspatrulje rapporter med anmerkninger. I tillegg ble det opprettet kontakt med Ubåtmuseet i Gosport, som averterte etter opplysninger om UREDD i sitt månedlige nyhetsblad. Gjennom denne annonseringen, ble det faktisk helt fra Australia skaffet til veie et bilde av offiserene ved 9. Ubåtflotilje tatt i august 1942.

Den ferdige boken ble også oversatt til engelsk av daværende Marineattaché ved den britiske ambassaden i Oslo, Commander Foxworthy. Flere veteraner samt alle de pårørende fikk boken tilsendt som gave.

2.5 Undersøkelser av vraket av UREDD

I forbindelse med funnet av UREDD, foretok KNM Tana med hjelp av PApn opptak av vraket. Disse var meget dårlige og gav på langt nær noe særlig inntrykk av vrakets tilstand.

I de påfølgende dagene etter funnet med identifisering av UREDD, uttalte GIS at Marinen snarest skulle sende dykkere ned for å undersøke vraket nærmere for derved å fastsette årsaken til havariet. Imidlertid ligger UREDD på en dybde av 105 m, slik at Marinens egne dykkere kunne ikke påta seg dette oppdraget. Noe engasjement av sivile dykkere ble ikke foretatt, men for om mulig å følge opp fra UVBIs side, ble det i oktober 1986 etter avtale med MFI satt av litt tid for KNM Benjamin til å gjennomføre en undersøkelse med fartøyets ROV. Dessverre var tiden for knapp til at alle luker og åpninger i skroget kunne undersøkes. KNM Benjamin og ROV kapasiteten forsvant ut av Marinen før et nytt opptak kunne gjennomføres. Først da Marinen

anskaffet KNM Tyr og fartøyet fikk en ROV om bord, bød det seg på nytt en mulighet for å kunne gjennomføre en skikkelig undersøkelse av UREDD.

Etter avtale med MFI, ble det derfor i 1998 gjennomført en ny undersøkelse av vraket med KNM Tyr. På forhånd hadde UVBI fått utarbeidet en oppdragsbeskrivelse, som var gitt til fartøyet før det gikk nordover. Videokopier av opptaket som ble gjort, forefinnes ved UVBI og Marinemuseet. Ved UVBI hadde man besluttet at resultatet av undersøkelsen av UREDD burde også meddeles de pårørende, slik at løftet som ble gitt etter funnet i 1985 kunne innfris. Da videoen av opptaket forelå ved Marinemuseet, fikk man der ved et sammenfall av begivenheter forespørsel om museet var interessert i å få foreviget gjennom malerier bilder av senkede marinefartøyer. Man tenkte da umiddelbart på UREDD, og etter samråd med representanter ved UVBI ble det besluttet at et maleri av UREDD slik båten ser ut i dag, ville være et verdig minne for ettertiden. Imidlertid skulle det gå over ett år før kunstneren var ferdig med oppdraget. I forbindelse med Ubåtvåpenets 90-års jubileum, ble maleriet under en høytidelighet i FO avduket av UVBI den 30. november 1999. Maleriet vil for ettertiden være permanent utstilt ved Marinemuseet. For å kunne stå fritt i å produsere kopier av maleriet i ettertid, har UVBI kjøpt ut kunstneren, slik at alle kopirettigheter tilhører nå UVBI.

3 Tilstand til vraket av UREDD

3.1 Generelle data

Vraket av UREDD ligger i posisjon 67°00'07"N, 13°31,5'E på en dybde av 105 m. Havbunnen er slett med små steiner og består av sand/dynn. Båten hviler på kjølen som den skulle være dokksatt, med tårnet rett opp. Kjølen er omtrent fra tårnet og akterover delvis begravet i havbunnen. Den forre del av kjølen med ASDIC-rommen, ligger klar av bunnen. I henhold til ROVens gyro, ligger UREDD nå på kurs 212°. Opptaket gjort av KNM Tyr's ROV bedømmes som godt nok for å kunne gi en brukbar beskrivelse av UREDDs tilstand.

3.2 Vrakets fysiske tilstand

- Bortsett fra akterskipet, har skroget ingen synlige skader som kan knyttes til havariet. Formskrog og casing har en rekke korrosjonsskader, men ellers er båten så godt som intakt. Det finnes ikke rester av garn eller trålposer festet til vraket, ei heller noen synlige rester av annen fiskeredskap. Det eneste som kan observeres av fremmed tauverk er noe ballast og liner fra PAPen på KNM Tana. Dette satte seg fast i rekkverket rundt kanonen på SB side da UREDD ble funnet. Akterskroget, fra pullert på trykkfast og akterover, er sterkt ødelagt. Den delen av trykkskroget som pullerten står på er bøyd oppover med et tydelig stort hull inn i båten. Videre akterover, er stevnen stuket sammen, slik at det er vanskelig å identifisere hva som er ror og propellere. Selve akterstevnen (aktenfor sideroret) ligger i ett stykke for seg selv på havbunnen på BB side noe forenfor det sammenstukede partiet.
- Med kjennskap til UREDDs relativt gode tilstand fra opptaket KNM Benjamin gjorde i 1986, var det viktig å få undersøkt alle luker i båten. UREDD har foruten tårnluke, torpedo lasteluke og baughetter over de fire torpedorørene, to nødluker til nødunnslipning, en i maskinrommet og en på banjeren. Disse var ikke blitt skikkelig undersøkt i 1986. Ved undersøkelsen i 1998 ser man at både tårnluke, torpedoluke og baughetter er alle stengt. Imidlertid viser det seg at forre nødluke står helt åpen. Luken bærer ingen tegn på å være sprengt åpen, den er sterkt begrodd og er mest sannsynlig åpnet med håndmakt innenfra, da UREDD havarete. Casing over aktre nødluke viser ingen tegn til at denne er tilsvarende blitt åpnet.

- UREDD er utstyrt med to periskop. Det aktre, angrepsperiskopet, står helt inne, mens det forre, observasjonsperiskopet, står ca 20-30 cm ute og vendt ca 90° mot BB.
- BB sidelanterne står ute og glasset er knust.
- UREDD var utstyrt med to, permanent oppmonterte peileskiver på hhv SB og BB broving. Disse ble brukt til navigasjonsformål og torpedoangrep mens båten var oppdykket. SB peileskive mangler mens BB er på plass.
- SB og BB forre dybderor er begge felt ned i "operativ" mode.
- Aktre "jumpingwire" ligger ned på SB side av båten, pga skadene og sammenstukingen akterut.
- Navnet "UREDD" på hver side av tårnet kan fremdeles skimtes, best på SB side.

3.3 Antatt hendelsesforløp

I henhold til Dr. Hermann Lorentz, var den nordlige defensive minesperringen, "Flankensperre II" posisjonert fra 66°59,8'N, 13°28,4'E til 67°01,2'N, 13°34,3'E. Minene var forankret i bunnen med spengladning på 250 kg med berøringstenning. Minene var virksomme på dybder fra 100 m til 3 m under middelvannstand. Med alle luker stengt, forre dybderor nedfelt og observasjonsperiskopet delvis ute, indikerer dette at UREDD har kommet seilende inn på periskopdybde gjennom det nordre innløpet mot Noviken. Siden det er den aktre delen som er skadet, har båten sannsynligvis hengt seg opp i en forankringswire med den endelige konsekvens at minen har hatt et direkte anslag med tilhørende detonasjon mot det trykklaste skroget i aktre pumperom. Hullet som ble sprengt i skroget har vært så stort at man umiddelbart har fått et ukontrollerbart vanninnbrudd. Den store mengden av vann har umiddelbart gitt båten en sterk akterlig trim. Sannsynligvis har vanninnbruddet også raskt medført at båten har mistet sin fremdrift. Derved har UREDD sunket raskt med akterstevnen først, og ved anslag mot havbunnen, har biten av akterstevnen blitt slått av først og blitt liggende på siden mens resten av akterpartiet har blitt sammentrykket og akterskipet/kjølen boret litt ned i bunnen før båten har lagt seg ned på bunnen slik den ligger i dag. UREDD var inndelt i vannfaste, men ikke trykklaste seksjoner. Med bakgrunn i det antatte raske hendelsesforløpet samt det faktum at vanninnbruddet skjedde så langt akterut, må det ha vært en stor luftlomme igjen inne i båten i det den har lagt seg ned på bunnen. Ved åpning av forre nødluke, må denne luften raskt ha unnluppet. Det at BB sidelanterne står ute og at glasset er knust må skyldes rystelser og trykkbølgen etter at minen eksploderte.

3.3.1 Delkonklusjon

Det faktum at forre nødluke står åpen, ville kunne føre til spekulasjoner om noen av mannskapet hadde kunnet unnsnippe. Ved henvendelse til pensjonert O/K Hilmar Eidesund, som tjenestegjorde på UREDD frem til den siste patruljen, kunne han fortelle at selv om mannskapet gjennomførte unnslipningsøvelser som en del av opplæringen, ble det aldri øvd på eller drillet rutiner på hva man skulle gjøre dersom det var et behov for raskt å unnsnippe fra båten neddykket.

For å diskutere saken i et engere forum, fikk UVBI sommeren 1998 gjennomført et møte med tidligere UVBI, Kom Reidar Skarlo og pensjonert KK Stein Bangfors, som begge også hadde tjenestegjort på U-kl. UVB. Etter å ha gått gjennom sakens fakta, videooptaket og det antatte hendelsesforløpet, kom man i fellesskap frem til den konklusjon selv om forre nødluke står åpen, har hele mannskapet på UREDD raskt omkommet kort etter at båten la seg ned på havets bunn. Den åpne luken kan ikke tillegges noen signifikant betydning.

3.4 Sammenligning av opptak

Ved sammenligning av opptaket KNM Benjamin gjorde i 1986 og opptaket KNM Tyr gjorde i 1998, viser det seg at peileskiven som nå mangler på SB broving, var til stede da opptaket ble gjort i 1986.

4 Hoved konklusjon

Etter tapet av UREDD i 1943, har tapsårsaken stått åpen frem til vraket ble funnet i 1985. Gjennom videoopptakene fra KNM Benjamin og KNM Tyr, er sannsynliggjort med stor sikkerhet at UREDD kom i direkte kontakt med en mine i det tyske minefeltet og at dette var den direkte årsaken til tapet av undervannsbåten.

Admiralty var blitt orientert om den tyske defensive minelegging i 1942, men deres vurdering av en manglende minelegging mellom Fugløy og Grønna på grunn av ujevne bunnforhold var feil.

Ved det siste møtet ved Northways, var Sjef UREDD helt prisgitt Admiralitys vurderinger. Gjennom det vi vet i dag, var han tydelig usikker på spørsmålet om minelegging, men ut fra den gitte situasjonen kunne han ikke ha handlet annerledes. UREDD falt derved som et offer for feilvurderinger basert på uheldige omstendigheter. Dette er også en av krigens realiteter, noen vurderinger kan være feil, med fatale konsekvenser for de impliserte.

Det spørsmål som ble stående ubesvart etter at Forsvarssjefen og Admiralene Corneliussen og Danielsen hadde behandlet saken om tapet av UREDD ansees herved som besvart.

Haakonsværn 12. desember 1999

Hans-Chr.Kjelstrup
Kommandørkaptein